

С. В. Мельников, О. П. Тимошенко, Л. В. Дем'яненко, І. М. Шевченко

Чернігівський національний технологічний університет, м. Чернігів, Україна

МОДЕРНІЗАЦІЯ МЕТОДІВ ОРГАНІЗАЦІЇ ТА ПРОВЕДЕННЯ ПРАКТИЧНО-НАВЧАЛЬНОГО ПРОЦЕСУ В СИСТЕМІ ОСВІТНІХ ЗАКЛАДІВ НА ПРИКЛАДІ "ШКІЛЬНОГО ЗЕЛЕНОГО ГОСПОДАРСТВА"

Враховуючи попередній досвід у цьому напрямі та проблеми, з якими зіткнулися управління житлово-комунальних господарств з кадрового потенціалу щодо фахівців з озеленення прибудинкових територій сільбищної зони міста, запропоновано навчальним закладам питання проходження виробничої переддипломної практики вирішувати нетрадиційними, новаторськими методами, до яких зокрема належать: створення студентських (реальних і віртуальних) підприємств, на базі яких студент 1-го курсу проходить би як пасивну, так і активну практику. В Україні існують державні організації "Регіональні фонди підтримки підприємництва", метою яких є реалізація національної, обласної та місцевих програм розвитку малого підприємництва. Фонди проводять безкоштовні для учнівської молоді навчання, тренінги-семінари і консультації з проблем малого та середнього бізнесу. Роботу фонду в цьому напрямку проводять з учнями старших класів ЗОШ і студентами ВНЗ. Почавши плідну роботу з фондом, студенти отримують можливість придбати практичні навички роботи в певній галузі і на основі здобутих знань і умінь розпочати власний бізнес, управляти як наймані працівники, спираючись на набутий досвід і відповідний сертифікат, який видає "Ресурсний центр" фонду. Також студенти можуть використовувати цей досвід для написання курсових і дипломних робіт. Плідна і ділова співпраця під час канікул дає змогу студентам продовжити практичну діяльність як стажистів на підприємствах, в яких вони працювали терміном від 0,5 до 1 року з отриманням сертифікату європейського зразка. Такий документ є певною гарантією працевлаштування після закінчення ВНЗ. Для студентів, батьки яких проживають у сільській місцевості, практичну діяльність можна спрямувати на аграрний або інший бізнес на базі сімейного господарства і ресурсів сім'ї. Розглянуті варіанти дають реальну можливість за період навчання набути певного практичного досвіду, який зніме проблему з проходженням навчальних практик і дасть той потрібний досвід, який, зазвичай, вимагають роботодавці під час прийому на роботу після закінчення ВНЗ.

Ключові слова: сучасні економічні умови; організація праці молоді; виробнича та переддипломна практика; співпраця студентів та школярів.

Вступ. Проблеми поєднання теоретичних і практичних занять у закладах освіти тривалий час досліджували науковці XVIII-XXI ст.: Т. Мор (Mor, 1953), Р. Оуен (Owen, 1950; Anekshtein, 1940), Ж.-Ж. Руссо (Russo, 1896), К.Д. Ушинський (Ushynskiy, 1983), К. Маркс (Marks & Enhels, 1984). З-поміж вітчизняних науковців, які розглядали ті чи інші проблеми професійної освіти, потрібно насамперед виокремити В. А. Сухомлинського (Sukhomlinskii, 1956), Б. Н. Бухалова (Bukhalov, 1981), Є. П. Верещак (Vereshchak, 1992), Г. Е. Левченко (Levchenko, 1982), В. М. Мадгізона (Madzihon, 2000), Д. О. Тхоржевського (Tkhorzhevskiy, 2000), М. Д. Ярмаченко (Yarmachenko, 2001) та інших, на погляд яких освіта

виконує пізнавальну, виховну, економічну, соціальну функції.

За цей період сформувалась система поєднання співпраці закладів освіти та виробництва різних галузей, яка набрала потужності за період 1918-2000 рр. Так, у 1918 р. у Москві відбувся 1-й Всеросійський з'їзд освітніх працівників з метою, "...виробити загальні директиви щодо освіти в дусі Радянської влади". У березні 1919 р. було прийнято програму партії, у § 12 якої було чітко визначено основні завдання в галузі народної освіти. Ця програма утверджувала принципи поєднання освіти з продуктивною працею, політехнізацією школи.

Народному Комісарові освіти для здійснення прог-

Інформація про авторів:

Мельников Сергій Володимирович, канд. пед. наук, доцент кафедри аграрних технологій та лісового господарства, тел. (067) 90-75-972. Email: melnikov.s.v.1951@ukr.net

Тимошенко Олена Петрівна, канд. с.-г. наук, доцент кафедри аграрних технологій та лісового господарства, тел. (067) 97-07-350. Email: timosh_alena@mail.ru

Дем'яненко Лідія Василівна, канд. с.-г. наук, доцент кафедри аграрних технологій та лісового господарства, тел. (066) 11-54-975. Email: n_polesie@ukr.net

Шевченко Ігор Михайлович, студент, тел. (063) 79-14-206. Email: timosh_alena@mail.ru

Цитування за ДСТУ: Мельников С. В., Тимошенко О. П., Дем'яненко Л. В., Шевченко І. М. Модернізація методів організації та проведення практично-навчального процесу в системі освітніх закладів на прикладі "шкільного зеленого господарства". Науковий вісник НЛТУ України. 2017. Вип. 27(5). С. 179–182.

Citation APA: Melnikov, S. V., Timoshenko, O. P., Demyanenko, L. V., & Shevchenko, I. M. (2017). Modernization of practical and educational methods in the system of educational institutions for example "School green farm". Scientific Bulletin of UNFU, 27(5), 179–182. <https://doi.org/10.15421/40270534>

рами єдиної трудової школи було надано право "...за погодженням із відповідними центральними та місцевими установами, займати в тимчасове або постійне користування окремі земельні ділянки, сільськогосподарські, літні дачі, родовища корисних копалин, промислові підприємства, що є у віданні цих установ" (Verzaniak, 1962).

Систему формували так, щоб молода людина у процесі навчання в ЗОШ отримувала максимум інформації про структуру народного господарства країни і відповідно до цієї інформації вибирала майбутню професію. Система давала змогу підготувати кадровий потенціал на високому освітньо-кваліфікаційному рівні.

Виклад основного матеріалу. Сучасні економічні перетворення в Україні сприяють розвитку та вдосконаленню засобів виробництва, формують нові підходи до виробничих відносин, змінюється система господарювання від державної форми до приватного управління підприємствами. Безумовно, це є прогресом у технологічному плані, але сучасний менеджер (особливо з приватним капіталом) неохоче йде на співпрацю із закладами освіти в плані проведення ознайомчих екскурсій та практичних занять, пояснюючи це тим, що, "...практикант є зайвим баластом в економічній структурі, який забирає технологічний час та інші чинники, які впливають на економічний результат підприємства".

Проте в 2002 р. було прийнято Положення про молодіжний трудовий загін, затверджене наказом Державного комітету України у справах сім'ї та молоді, Міністерства праці та соціальної політики України, Міністерства освіти і науки України від 15.02.2002 р., № 31/105/95 та зареєстровано в Міністерстві юстиції України від 02.04.2002 р за № 326/6614 (Madzihon, 2007). Відповідно до цього Положення молодіжний трудовий загін утворюють, як правило, установи, організації, підприємства, молодіжні (дитячі) громадські організації, загальноосвітні, професійно-технічні та вищі навчальні заклади спільно із профспілковим комітетом молоді та органами самоуправління, молодіжними центрами праці (Madzihon, 2007).

Щоб реалізувати державну молодіжну політику забезпечення зайнятості молоді навчальним виробництвом, трудовою і профорієнтаційною підготовкою, профільним навчанням, зайнятістю молоді у вільний час, молодіжний трудовий загін може працювати на промислових підприємствах, в аграрному секторі, житлово-комунальному секторі, а також у навчальному виробництві.

Молодіжний трудовий загін може виконувати замовлення підприємств, установ та організацій будь-якої форми власності. Засновник загалом видає розпорядчий документ, в якому зазначає термін дії, порядок утворення та ліквідації, а також сприяє, координує, контролює та надає допомогу в організації його навчально-виробничої діяльності. Нормативно-правові взаємовідносини загалом із засновниками або замовниками регулюються законодавством та угодою, яка укладається між взаємодіючими сторонами і передбачає:

- терміни, види, умови та обсяги виконуваних робіт;
- матеріально-технічне забезпечення;
- умови проходження навчально-виробничої діяльності, виробничих інструктажів;
- зобов'язання щодо охорони праці, умов навчання, праці й відпочинку, медико-санітарного обслуговування членів трудового загалу;

- оплату праці працівників загалом та відповідальність сторін.

Сторони, що уклали угоду, можуть за власним бажанням передбачити в ній також інші умови, які не суперечать чинному законодавству.

Членами загалом можуть бути учні загальноосвітніх шкіл, професійно-технічних закладів, студенти, які не мають медичних протипоказань до виконання робіт, передбачених відповідною угодою і пройшли потрібний інструктаж з охорони праці. Зарахування до трудового загалом здійснює засновник за письмовою згодою батьків (для неповнолітніх). До складу трудового загалом може входити не більше 30 осіб. Загін, водночас, може складатися із виробничих бригад, ланок, дільниць тощо, що зумовлюється угодою.

В основу керівництва трудовим загалом покладено лінійно-штабну структуру управління. Для цього формують штаб, до складу якого можуть входити керівники бригад, ланок, а також майстри, бригадири, медичні працівники, спеціалісти з питань охорони праці. Командира загалом призначає засновник. Основними функціональними обов'язками командира загалом є:

- чітке дотримання вимог угоди;
- персональна відповідальність перед засновником за виконання членами загалом робіт, створення безпечних умов праці, дотримання нормативно-правових актів охорони праці, трудової дисципліни, санітарних норм.

Майстра (або керівника з відповідною освітою та досвідом роботи) виробничого навчання призначає засновник за умови його професійної відповідальності до видів робіт, які виконує загін. Він керує навчально-виробничою діяльністю трудового загалом, відповідає за своєчасне та якісне виконання робіт, стан охорони праці, збереження та раціональне використання техніки і матеріалів (Madzihon, 2007).

Враховуючи попередній досвід у цьому напрямку та проблеми, з якими зіткнулися управління житлово-комунальних господарств із кадрового потенціалу щодо спеціалістів з озеленення прибудинкових територій сільбищної зони міста, пропонуємо питання прохочення виробничої, переддипломної практики навчальним закладам вирішувати нетрадиційними, новаторськими методами, до яких зокрема належать:

1. Створення студентських (реальних та віртуальних) підприємств, на базі яких студент з 1-го курсу проходив би як пасивну, так і активну практику. Сучасна нормативно-законодавча база дає змогу це зробити за умов доведення, що ця діяльність є навчальною і необхідною справою.

2. В Україні існують державні організації "Регіональні фонди підтримки підприємництва" (у Чернігові такий фонд розташований за адресою вул. Шевченка, 105-а, к 100). Метою фонду є реалізація національної, обласної та місцевих програм із розвитку малого підприємництва. Фонд проводить безкоштовні для учнівської молоді навчання, тренінги-семінари та консультації із проблем малого та середнього бізнесу. Роботу фонду в цьому напрямку проводять з учнями старших класів ЗОШ і студентами ВНЗ. Розпочавши плідну роботу з фондом, студенти отримують можливість надбати практичні навички в роботі певної галузі і на основі отриманих знань і вмінь можуть розпочати власний бізнес, керувати як наймані працівники, спираючись на набутий досвід та відповідний сертифікат, який видає

"Ресурсний центр" фонду. Також студенти можуть використовувати цей досвід для написання курсових та дипломних робіт.

3. Співпраця ВНЗ із ЗОШ дає змогу майбутнім менеджерам після отримання теоретичних знань на 1-му та 2-му курсах і наявності відповідного сертифікату "Ресурсного центру" організувати навчальні підприємства на умовах угод з дирекцією шкіл як сезонної, так і постійної роботи, за єдиної умови, що така діяльність не є прибутковою. Отже, майбутні менеджери отримують можливість для реалізації навчальних практик.

4. Останнім часом проводять компанії зі залучення студентів ВНЗ до практичної роботи за кордоном. Цей досвід також є корисним у плані практичних навичок та отримання поглибленої інформації щодо сучасних технологій у різних галузях. Плідна та ділова співпраця під час канікул дає змогу студентам продовжити практичну діяльність як стажерів на підприємствах, в яких вони працювали терміном від 0,5 до 1 року з отриманням сертифікату європейського зразку. Такий документ є певною гарантією працевлаштування після закінчення ВНЗ.

5. Для студентів, батьки яких проживають у сільській місцевості, практичну діяльність можна спрямувати на аграрний або інший бізнес на базі сімейного господарства та ресурсів сім'ї, зокрема:

- а) за наявності земельних паїв можна вирощувати овочі, фрукти або декоративні рослини для ландшафтного дизайну;
- б) якщо оселя батьків розташована на поживлених автомобільних трасах, студент може відкрити пункт харчування та відпочинку туристів;
- в) якщо батьки студента живуть у мальовничому місці, можна відкрити власну справу в напрямку сільського туризму.

Розглянуті варіанти дають реальну можливість за період навчання набути певного практичного досвіду, який зніме проблему з проходженням навчальних практик і дасть той необхідний досвід, який, зазвичай, вимагають працевлаштування на роботу після закінчення ВНЗ.

6. Студентам і учням ЗОШ, які на період канікул залишаються у містах, пропонуємо створення "Шкільних зелених господарств", які будуть на певних умовах працювати в системі ЖК і виконувати роботу з озеленення прибудинкових територій на весь період вегетації. Практичну роботу можна здійснювати співпрацею ВНЗ з ЗОШ у системі створення шкільних навчальних підприємств, у яких майбутній менеджер-студент, який закінчив I, II курс і здобув певні теоретичні знання, за угодою з адміністрацією школи може виступити як керівник шкільного навчального підприємства, і організувати роботу відповідно до потреб регіону.

Для реалізації цих питань потрібно (на прикладі м. Чернігова) таке:

1. Визначити навчальний заклад за профілем, наприклад ЧНТУ, факультет життєдіяльності природокористування та туризму, кафедру аграрних технологій та лісового господарства, яка забезпечена висококваліфікованими кадрами відповідного профілю, та ЗОШ № 30 Деснянського р-ну м. Чернігова, що має біологічний профіль.
Для вирішення питань із озеленення прибудинкових територій пропонуємо об'єднати зусилля досвідчених

- викладачів, студентів з напрямку підготовки "Лісове та садово-паркове господарство" та вчителів і учнів ЗОШ.
2. Визначити разом із ЖКГ території, які підлягають озелененню, та укласти угоди на виконання робіт.
3. Розробити та узгодити проект озеленення для певної вибраної території у міській або районній рада.
4. Для отримання садивного матеріалу залучити обласну станцію юних натуралістів.
5. Після вирішення організаційних та фінансових питань розпочати реалізацію проектів на весь період вегетації рослин із квітня по жовтень.

У період з квітня по травень 2017 р. автори провели роботу з реалізації проекту "Шкільне зелене господарство", зокрема:

1. Провели круглий стіл із залученням фахівців:
 - а) Обласна станція юних натуралістів;
 - б) учні та вчителі біології ЗОШ № 30 та ЗОШ № 1;
 - в) представники ЖКГ.
2. Обрано земельну ділянку біля п'ятиповерхового будинку для улаштування майбутнього квітника та узгоджено із мешканцями будинку план роботи з озеленення цієї зони.
3. Підготовлено садивний матеріал.
4. Складено схему посадки рослин.

Висновки. Отже, студенти отримують постійну активну практику, учні ЗОШ отримують інформацію та навички про майбутню професію озеленювача. ЖКГ вирішують питання із кадрового забезпечення, мешканці озелених будинків мають доглянуті прибудинкові земельні ділянки.

За результатами роботи за угодою із ЖКГ молодіжні загони (бригади) отримують матеріальні заохочування. Частина коштів буде спрямована на розвиток шкільного зеленого господарства, інша частина – на матеріальне заохочування учасників проекту. Усі питання потрібно вирішувати колегіально.

Перелік використаних джерел

- Anekshtein, A. (Ed.). (1940). *Pedagogicheskie idei Roberta Oueni*. Moscow: Izdatelstvo Narkomprosa RSFSR, 264 p. [in Russian].
- Berezniak, Ye. O. (Ed.). (1962). *Kerivni materialy pro shkolu*. Kyiv: Radianska shkola, 44 p. [in Ukrainian].
- Bukhalov, B. N. (1981). *Pedagogicheskie usloviiia vklucheniia uchashhikhsia 4-6-klassov v proizvoditelni trud. Abstract of candidate dissertation for pedagogic sciences*. Moscow, 17 p. [in Russian].
- Levchenko, G. E. (1982). *Trudovoe vospitanie uchashhikhsia 4-8 klassov v protsepe proizvodstvenogo truda: Candidate dissertation for pedagogic sciences*. Kiiv, 202 p. [in Russian].
- Madzihon, V. M. (2000). Krok u maibutnie – produktyvist osvity. *Pedahohichna hazeta*, 10, 1–5. [in Ukrainian].
- Madzihon, V. V. (2007). *Rozvytok orhanizatsiino-pedahohichnykh form shkilnoho vyrobnystva (druha polovyna XX stolittia)*. Kyiv: "Pedahohichna dumka", 160 p. [in Ukrainian].
- Marks, K., & Enhels, F. (1984). Pratsia ditei i pidlitkiv (odniiei i druhoi stati) (vol. 2). In *Vybrani tvory* (in 3 vol., pp. 75–76). Kyiv: Polit. lit. Ukrainy. [in Ukrainian].
- Mor, T. (1953). *Utopiia*. Moscow: Izd-vo AN SSSR, 300 p. [in Russian].
- Ouen, R. (1950). O novom нравstvennom mire. O novoi klassifikatsii obshhestva v sootvetstvii s vozrastom i opytom ego chlenov (vol. 2). In *R. Ouen, Izbrannye sochineniia: Proizvedeniia 1836-1849 yy.* Moscow-Leningrad: Izd-vo Akademii nauk SSSR, pp. 58–86. [in Russian].
- Russo, Zh.-Zh. (1896). *Emil, ili O vospitanii*. Moscow, 324 p. [in Russian].
- Sukhomlinskii, V. A. (1956). Rol proizvoditel'nogo truda v vospitanii uchashhikhsia moralnoi zrelosti. *Sov. pedagogika*, 1, 12–22. [in Russian].

Tkhorzhevskiy, D. O. (2000). *Metodyka trudovoho ta profesiinoho navchannia* (vol. 1). Kyiv: RNTs "DINI", 248 p. [in Ukrainian].
Ushynskiy, K. D. (1983). Pratsia v yii psykhičnomu i vykhovnomu znachenni (vol. 1). In *Vybrani pedahohichni tvory* (in 2 vol., pp. 104–120). Kyiv: Rad. Shkola. [in Ukrainian].

Vereshchak, Ye. P. (1992). Produktivna pratsia: problemy vchytelia i uchnia starshoklasnyka (vol. 1, pp. 26–33). In I. D. Bekh et al. (Eds) *Praktychna psykholohiia i shkola*. Lutsk. [in Ukrainian].
Yarmachenko, M. D. (2001). Produktivna pratsia uchniv. In M. D. Yarmachenko (Ed.), *Pedahohichni slovyk*. Kyiv: Pedahohichna dumka, 379 p. [in Ukrainian].

С. В. Мельников, О. П. Тимошенко, Л. В. Демьяненко, И. М. Шевченко
Черниговский национальный технологический университет, м. Чернигов, Украина

МОДЕРНИЗАЦИЯ МЕТОДОВ ОРГАНИЗАЦИИ И ПРОВЕДЕНИЯ ПРАКТИЧЕСКОГО И УЧЕБНОГО ПРОЦЕССА В СИСТЕМЕ ОБРАЗОВАТЕЛЬНЫХ УЧРЕЖДЕНИЙ НА ПРИМЕРЕ "ШКОЛЬНОГО ЗЕЛЕННОГО ХОЗЯЙСТВА"

Учитывая предыдущий опыт в данном направлении и проблемы, с которыми столкнулись управления жилищно-коммунальных хозяйств по кадровому потенциалу относительно специалистов по озеленению придомовых территорий селитебной зоны города, предложено учебным заведениям вопросы прохождения производственной, преддипломной практики решать нетрадиционными, новаторскими методами, к которым в частности относятся: создание студенческих (реальных и виртуальных) предприятий, на базе которых студент с 1-го курса проходил бы как пассивную, так и активную практику. В Украине существуют государственные организации "Региональные фонды поддержки предпринимательства", целью которых является реализация национальной, областной и местных программ по развитию малого предпринимательства. Фонды проводят бесплатные для учащейся молодежи обучение, тренинги-семинары и консультации по проблемам малого и среднего бизнеса. Работа фонда в данном направлении проводится с учащимися старших классов СОШ и студентами вузов. Начав плодотворную работу с фондом, студенты получают возможность приобрести практические навыки в работе определенной отрасли и на основе полученных знаний и умений начать собственный бизнес, управлять как наемные работники, опираясь на полученный опыт и соответствующий сертификат, который выдает "Ресурсный центр" фонда. Также студенты могут использовать данный опыт для написания курсовых и дипломных работ. Плодотворное и деловое сотрудничество во время каникул позволяет студентам продолжить практическую деятельность как стажеров на предприятиях, в которых они работали сроком от 0,5 до 1 года с получением сертификата европейского образца. Такой документ является определенной гарантией трудоустройства после окончания вуза. Для студентов, родители которых проживают в сельской местности, практическую деятельность можно направить на аграрный или другой бизнес на базе семейного хозяйства и ресурсов семьи. Рассмотренные варианты дают реальную возможность за период обучения получить определенный практический опыт, который снимет проблему с прохождением учебных практик и даст тот необходимый опыт, который, как правило, требуют работодатели при приеме на работу после окончания вуза.

Ключевые слова: современные экономические условия; организация труда молодежи; производственная и преддипломная практика; сотрудничество студентов и школьников.

S. V. Melnikov, O. P. Timoshenko, L. V. Demyanenko, I. M. Shevchenko
Chernihiv National Technological University, Chernihiv, Ukraine

MODERNIZATION OF PRACTICAL AND EDUCATIONAL METHODS IN THE SYSTEM OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS FOR EXAMPLE "SCHOOL GREEN FARM"

Taking into account the previous experience and the problem with the management of the housing has on the staff potential concerning planting trees in the local areas at the city, we offer educational institutions to solve the problems of practical training and undergraduate practice with unconventional innovative methods, which include: creation of student real and virtual enterprises where the freshmen would have passive and active practice. Modern legislative framework allows to do it on the conditions which prove that this activity is educational and unprofitable; in Ukraine there are state organizations "Regional supportive funds for free enterprise". The aim of this fund in the realization of the national regional and local programs on development of small business. The fund gives free seminars and consultations on the problems of small and medium business. This work is held with senior pupils and students. Working with the fund a student has an opportunity to get practical skills in a definite field. Having got a certificate from "Resource center" of the fund. He can start and run his own business using his skills and knowledge. He can also use his experience to write a course and graduate work; educational institution can cooperate with secondary schools. Using their knowledge and skills students can organize educational enterprise signing an agreement on seasonal and permanent work with the school administration; the campaigns to involve students in practical work abroad are being held. This experience is very useful for gaining practical skills and getting advanced information about modern technologies in different fields. This fruitful work during holidays allows students to go on their practical activity as trainees and get a European certificate. This document fully guarantees being applied for a job after graduating an educational institution. For students whose parents live in the country can work in agricultural family business: a) they can grow fruits, vegetables or plants for landscape design; b) if their parents live near busy highways, student can open place for tourists have meal and rest; c) if the student's parents live in a beautiful place, students can start their own business on village tourism. Everything mentioned above can give students an opportunity to get an experience which is necessary when they apply for a job. During summer holidays some students and pupils stay in towns and cities. They can help to plant trees and flowers in local areas and look after them. Students who have already gained some knowledge can work as managers, cooperating with school administration and evolving pupils in some useful work.

Keywords: modern economic conditions; organization of youth work; practical training and undergraduate practice; cooperation of students and pupils.